

Dette værk er downloadet fra Slægtsforskernes Bibliotek

Slægtsforskernes Bibliotek drives af foreningen Danske Slægtsforskere. Det er et special-bibliotek med værker, der er en del af vores fælles kulturarv, blandt andet omfattende slægts-, lokal- og personalhistorie.

Slægtsforskernes Bibliotek:

<http://bibliotek.dis-danmark.dk>

Foreningen Danske Slægtsforskere:

www.slaegtogdata.dk

Bemærk, at biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. Når det drejer sig om ældre værker, hvor ophavsretten er udløbet, kan du frit downloade og anvende PDF-filen.

Drejer det sig om værker, som er omfattet af ophavsret, skal du være opmærksom på, at PDF-filen kun er til rent personlig brug.

F. L. Hansens hjemstavnsbog

Vejle amt, Nørre Tyrstrup Herred, Stenderup sogn, Byens gårde med gamle slægter - kildeafskrift doneret af Holger Hertzum-Larsen

I følgende Afsnit vil de enkelte Gaarde i Byen blive beskrevet med de deri boende Ejere og gamle Slægter, for saa vidt de kan følges op igennem Tiden. Flere af Gaardene er som før nævnt ved Udstykninger og Sammenlægninger enten helt forsvundne eller forandret saa meget; i Størrelse og Beliggenhed, at de er blevet ganske ukendelige. Naar der begyndes med denne Gaard, er det ikke, fordi den paa nuværende Tidspunkt er den største og betydeligste Ejendom i Sognet, men den har tidligere ganske domineret i Byen ved sin daværende Størrelse og ved sine særlige Privilegier paa flere Omraader.

I Vejle Amts Aarbøger beskriver P. Elliassen Stenderupgaard saaledes: En af de Stenderup Gaarde har fra gammel Tid haft nogle Privilegier. I Stenderup levede i det 16. Aarhundredes Begyndelse Jes Hugger, der allerede i 1612 maa have været en af Egnens kendte Mænd. I 1523 erhvervede Jens Hugger Gaarden i Stenderup som "frit Bondegods". Købebrevet, der er skrevet paa Plattysk, lyder i Oversættelse saaledes:

Vi Frederik (senere Kong Fr. I.) af Guds Naade Arving til Norge, Hertug til Slesvig, Holsten, Stormarn og Ditmarsken, Greve til Oldenborg og Delmenhorst, bekende hermed for os, vore Arvinger og Efterkommere, at vi til Arv og Eje som et frit Bondegods til vor kære tro Jes Hugger i Stenderup .og hans Arvinger har solgt den Ejendom i Stenderup, som han hidtil har beboet, Hus, Gaard, Eng og Græsgang med alt Tilhørende, nemlig tre Otting Jord, beliggende paa Stenderup Mark, med Stufjord, som ogsaa længe har ligget dertil, .og som hidtil har været ved samme Gaard; endvidere med saa meget Skov, som han .og hans Arvinger behøver til Husets og Ladernes Bygning og Bestand og til nødtørftig Brændsel, saa at samme Jes Hugger maa nyde, bruge og eje samme Ejendom, fordi han er vor Foged og paa Grund af de mange og tro Tjenester, som han har gjort og vil gøre os, kvit og fri for alt Fæste og Pligt, og at hans Arvinger, som efter hans Død maa tage og bebo samme Ejendom, selvom han eller en af vore Fogeder skulde blive afsat, hvi1ket vi dog, saafremt han ikke forbryder sig, ikke vil gøre vor Livstid (to daude nicht genegen); derfor leverer og giver os vore Arvinger og Efterkommere, til vor Borg Haderslev hvert Aar paa St. Andreasdag en ortug Rug og 3 ortug Havre, 12 lybske Skilling, en Gaas og to Høns, og paa St. Hansdag Midsommer syv lybske Skilling, et Lam og to Høns og hvad andet længe deraf er givet. (Herved sigtes sandsynligvis til en Pligt for Gaarden til at afgive Natteleje, naar Fyrsten jagede i Stenderup Skove). Og alt, hvad de andre Bønder i samme Amt nyder af Fedning (Svin i Skoven) og andet skal de ogsaa nyde. Dette til Vidnesbyrd har vi hængt vort Segl ved dette Brev, som er givet og skrevet til Gottorp efter Christi, vor Herres Fødsel i det femten hundrede og tre og tyvende Aar, Lørdag efter hellig Trekonger.

L. S. Gaarden, der altsaa senere kaldes "Stenderupgaard", ejedes 1544 af Sønnen Peder Hugger, og fra hans Tid findes der gennem nogle gamle Skøder (Arveafkald), udstedte paa Tyrstrup Herredsting, nogle faa Oplysninger om Jes Huggers og Hustru Maries Børn. Det fremgaar deraf, at der foruden Peder Hugger har været tre andre Sønner, Mads, Hans og Jep Hugger. Den sidste kaldes "Jep Hugger paa Bjerget". Stenderupgaard ligger paa en Bakke, og Navnet "paa Bjerget" er da vel en Betegnelse paa Gaardens Beliggenhed.

En Datter af Jep Hugger blev gift med den mærkelige Præst i Stenderup, Michel Pedersen Ødis). Hans Hugger blev Kolding-Borgmester og havde to Børn. Foruden disse Sønner efterlod Jes Hugger sig to Døtre.

I Jordebogen fra 1542 nævnes tre Mænd ved Navn Hugger i Stenderup. Det er derfor ikke sandsynligt, at Jes Hugger er Stamfaderen til den udbredte Slægt, der endnu lever i de otte Sogne. Maaske maa

Stamfaderen søges langt længere tilbage. I 1544 lod Peder Hugger tage Tingsvidne paa Tyrstrup Herredsting over, at der "til den Gaard i Stenderup, som han og hans Fader Jep Hugger nu udi boer", laa fire Ottinger Jord 'Over al Stenderup Mark, med Ager og Eng, alle fire Vegne til det Skel, deriblandt Skinkelsborg Grøft og Grave, uden Dige og inden.

Peder Hugger har ejet Gaarden til henved 1570 og blev efter ham overtaget af Sønnen Jens Pedersen Hugger. Hans Afgifter nævnes i jordebogen fra 1604 saaledes: 1½ Mark, 1 ørtug Byg, 3 ørt. 5 Skp. Havre, 1 Lam, 4 Høns og 1 Svin.

I Begyndelsen af det 17. Aarhundrede er det gaaet ned ad Bakke med Familien Hugger paa Stenderupgaard. Det kom saa vidt, at Chr. IV. efter Indstilling af Amtmanden i Haderslev, Grev Rantzau til Breitenborg, i 1622 udstedte et Brev, hvori det hedder, at Gaarden var saaledes blevet forsømt og forgældet, at Arvtagerne ikke længere mægtede at blive ved den, hvorfor Amtmandens Rytter Kurdt Brehmer, "der ogsaa har tjent os i vor svenske Krig", fik Brev paa Gaarden imod at fyldestgøre Arvingerne og afbetale paa Gælden. Brevet er dateret 1622 den 25. April.

Det er dog næppe sandsynligt, at Gaarden nogensinde er blevet overtaget af Kurdt Brehmer. Jens Pedersen Huggers Enke, som kaldes "Kaj Jenses Datter", var imidlertid blevet gift med en Jep Nielsen af Vejstruprød, og denne havde de Penge, der manglede. I Julen 1622 købte han Kurdt Brehmers Adkomst for 300 Mark lybsk.

Om Jep Nielsen findes der opbevaret et Dokument, der viser, at han engang sammen med en Nabo, Laue Pedersen, var befuldmægtiget for to Mænd, der havde dræbt to stridige Smede i Stenderup. Nærmere Oplysninger om dette Drab gennem Tingbøger findes ikke. Alle Tyrstrup Herreds Tingbøger fra det 17. Aarhundrede er desværre gaaet tabt. Der kendes derimod et Sikkerhedsbrev (orfejde) for Drabet. Da et saadant Brev har almindelig Interesse, fremsættes det her i sin Ordlyd. Ligesom alle Forhandlinger paa Tinge i det nordlige Sønderjylland i ældre Tider førtes paa Dansk, saaledes er ogsaa dette Dokument skrevet paa Dansk. Originalen er endnu i Behold i Stenderup:

"Wy Efterschrevne Peder Anckersen y Oestorp Herritz Fogit y Tyrstrup Herrit, Jens Sørensen y Wonsyld och Nis Kielsen y Oestorp, Sandemend i samme Herrit, Kundgiør hermed for alle. Aar efter Christi Fødsel 1631, Tirsdagen den XI. Januarii. Erlige och welachte mend Jep Nielsen och Laue Pedersen y Stenderup, der tha paa Kristen Knudsens och Hans Biørnsens vegne ibid bedisz fick och fremlede Idt. fuldkommen Tingwinde aff 8 Trofaste Dannemend, som wahre Peder Jespersen y Grøndinghoved, Poul Klausen y Heilsz, Jep Jeszen y Tiustrup, Niez Hanszen y Aytrup, Lauritz y Schorup, Niels Olufszen, Thomas Swenzen y Stenderup och Kristen Pedersen i Kabdrup. Hvilcke forskrevne 8 Dannemend for os vunde, att de souge och hørde samme dag och tid paa forn. Ting. Att Jacob Andersen y Gammel Hadersleb, som en fuldmechtiger, paa sin Faders, Anders Martenzen, saa och paa sin egen vegne samt Kresten Nielsen Smey y Stenderup paa sin egen samt sin Hustru Maren Peders datter och sin Hustrue Søster Karen Peders datters vegne ibid, eftersom hun sielffe Personlig inden Tinge samtøcket, de stade y dag inden Tiustrup Herritz 4 Ting stokke fra domb och Rett och for dennem, deris Schlecht och Blods-forvandtskab, føde och vføde, gave Jep Nielsen och Laue Pedersen y Stenderup paa Kristen Knudsens och Hans Biørnszens vegne ibid, saa och dennem Trøg Secker och Ewig Vrpheide for dennem, deris Schlecht och Blodsforwandtschab, føde och vføde, anlangendes fordi de dræbte och ihielslog Peder Martenszen Smey och sin Søn Peder Pederszen ibid, eftersom befindes, at forskrewne begge Smeye nochsom gaffue Aarsag til samme Bahrdag førend de bleffue endtZiffuet som bevisligt er. Och bekiende for schrewene Fader samt fornte Kresten Smey och sin fornte Hustrue Søster Karen, at de af forskrewene Jep Nielszen och Laue Pederszen paa fornte Kristen Knudszens och Hans Biørnsens wegne vdi Rede Penge haffuer Annamet och vepbaaret Fierssintz Tiuffue Slette Daler som

Parterne derom med hverandre vahre forligt efter Contracts Indhold, och Tackede dennem deszes for god noyachtig och Richtig Betaling vdi alle maader. Och ydermere stode foreschreweene Jacob Andersen paa sin fornevnte Faders samt sin egen och alle dieres Schlecht Blodsforwandt: och Swogerskabs wegne føde och vføde saa och Kresten Smey for sig samt alle deres Schlecht: Blodsforwand: och Swogerskab, føde och vføde y dag for Tingdom och dennem forpflichtet icke herefterdags enten vdi Ord eller Gierninger paa wyje eller stie med Haand eller Mund paa forn Kristen Knudsens Item Hans Biørnszens saavel desom vahre aa och de som ikke hos vahre der drab en schede, samt deris Schlecht eller Blodsforwandtschab føde och vføde, aldrig for samme begangne draab at hade Ancke eller wrecke vdi nogen Maade, Mensz de samtl. for samme drabssag aff de begge endtZiffuedes Schlecht, Blodsforwandet och Schwogerskab: føde och vføde, til EWige tide ganz Trøge med Steil och Hiull, saa och wed fuldt Arbodszmaal. Actum ut supra".

Medens Kejserkrigen udplyndrede Egnen haardt og ogsaa ramte Stenderup Sogn føleligt, synes Jep Ntelsen at være sluppet heldigt. Han blev i alt Fald anset for god som Kautionist sammen med Peder Pedersen paa Varmark, dengang ni Mand Pinseaften 1628 "udi stor Nød og Trang" skulde rejse et Laan. Det var meget vanskeligt at skaffe Penge. I Haderslev laante de 50 Rdl. og i Kolding hos "Kristen Badsker" 10 Rdl. Samtidig med, at Jep Nielsen og Peder Pedersen gik i Borgen, pantsatte de ni Mænd deres Huse og Gaarde og alt deres rørende eller urørende Gods til dem som Sikkerhed for Kautionen.

Sønnen Michel Jepsen fik Gaarden omkring 1641 og levede til hen mod 1695. Blandt de Byrder, Gaarden skulde bære, nævnes først i hans Tid den, at den skulde skaffe Natteleje, naar Fyrsten eller hans Tjenere jagede i Stenderup Skove. Denne Pligt har dog sikkert hvilet paa Gaarden, længe før Jes Huggen købte den af Frederik 1.

Allerede Michel Jepsen havde forstaaet at benytte sig heraf. I 1677 indsendte han et Andragende til Amtmanden, hvori han hævder, at da hans Post som Sognefoged, den Slags Hverv fulgte ofte Stenderupgaard, medførte, at han tit og ofte maatte være hjemmefra og derfor maatte forlade sig paa sine folk, kunde han ikke taale at miste Folkene ved Mi-litærudskrivninger, om han da ellers skulde svare de høje Skatter og Byrder. Han beklagede sig over, at man havde taget hans Karle fra ham uden Varsel, "fra Ploven paa Marken", og de af hans Folk, der ikke blev tagne, blev bange og løb deres Vej, saa han nu selv hver Dag maa pløje. Han andrager om, at der maa ske nogen Forandring, Amtmanden, Grev Conrad Reventlow, imødekom hans ønske og fritog Stenderupgaards Tjenestefolk for Udskrivning. Under en lignende Henviisning blev han fri for at være Sandemand, da han i 1685 var blevet valgt til denne besværlige Ærespost.

Michel Jepsens Datter blev gift med en Claus Schrøder og denne overtog Gaarden ca. 1695. Hvervet at være Sognefoged havde fulgt Gaarden, men Claus Schrøder gik til Amtmanden og forestillede ham, at han gerne vilde unde en anden denne Tjeneste, saa meget mere som han ikke tilstrækkeligt kunde passe sin Gaard, hvis han samtidig skulde være Sognefoged. Ogsaa dette blev bevilget.

En senere Ejer, P. Thygesen, blev 1849 fri for at være Dragon paa Grund af Fritagelse for Militærudskrivning. Gaarden kom i de følgende Aaringer ret hyppigt til at skifte Ejer. Claus Schrøder blev Enkemand og derpaa igen gift med en Jomfru Hornmand, der bragte ham adskillige Penge. Hun overlevede ham og giftede sig med Ditlev Wolf. I hans tid var det, Landmaalingen fandt Sted.

Ejerne efter Ditlev Wolf er: Hans Hansen sen., Hans Hansen jun., Claus Chr. Schmidt, Nis Eriksen, Nikolaj Lorentzen, Hans Hansen sen., Hans Hansen jun., Balthazar Bøeg, Zoëga og fra 1832 Slægten Thygesen, der stammer fra Gaarden Vang paa Varmark. Jens Christoffer Thygesen købte Gaarden af Madam Zoëga, hvis

Mand var død 1829, 66 Aar gammel. Zoëga var Søn af Provst Wilhardus Christian Zoëga, Møgeltønder, han efterlod Enke Christiane Sofie, f. Eriksen, og fem Børn.

Jens Christoffer Thygesen eller, som det stavedes i ældre Tid, Tøgesen, var som nævnt Søn af Tøge Jessen, Varmark. Han døde 1849, 66. Aar gl., og efterlod Enke Karen, f. Petersen, samt ni Børn, hvoraf Sønnen Peter Thygesen overtog Gaarden, han døde 1888, 68 Aar gl. En Søn af Peter Thygesen, Jens Christoffer Thygesen, overtog derefter Gaarden, men solgte den 1913 til P. Joh. Juhl.

Derefter var den i Handelen og skiftede Ejer flere Gange indtil 1922, da den købtes af den nuværende Ejer, H. Wilckens. Stenderupgaard var i ældre Tider en Del større end nu, omtrent som et lille Herresæde, hvortil hørte hoveriagtigt Gods. I 1794, da Stenderup By boniteredes efter Udskiftningen, hørte til Gaarden ca. 353 Tdl. dansk Maal foruden 11 Landboelssteder, der ydede noget Arbejde til Gaarden i Afgift. Efterhaanden har den ved Frasalg eller Tilkøb igennem Aarene skiftet Fysiognomi, saa der nu kun hører til Gaarden ca. 170 Td. Land. Foruden det Areal, der angives at ligge til Gaarden i 1794, har der yderligere tilligget 19 Par[der mangler tilsyneladende resten af teksten]